

ACC. N:R M. 15236: 1-4.

Landskap: Bohuslän ..... Upptecknare: Gösta Olsson, Lund
Härad: Stångewäs ..... Berättare: Hugo Andersson, Lyse
Socken: Lyse ..... Berättarens yrke: smickare
Uppteckningsår: 1961 ..... Född år 1911 i Lyse

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND
—

Kvarnar. s. 1.

Om en föregångsman i bygden. s. 1.

Jordbrukare s. 1-2.

Stenindustrien. s. 2.

Möbelsnickare m. m. s. 2-4.

Som barn var jag med vid trösken och körde hästvandringen på en gård; hörde då en gumma berätta, att de i hennes ungdom haft så fattigt, att de t.o.m. fångat och ätit småfåglar. De hade tagit ett hämsesoll, lagt det upp och ned på marken på sned, stött på en rest pinne under ena kanten, och då fåglar lockats under av ditlagda sädeskorn, passade någon på att rycka i ett snöre som var fäst vid pinnen, och fällan blev sluten. Gumman nästan skämdes då hon berättade detta iförtroende.

Hilma på Grinnebacken (ett grannställe om 3 ha jord) for till stan i alla väder med häst och kärra med mjölk och potatis till kunder. Från varje stadsresa hade hon hem köksavfall från sina kunder och en del andra ställen; det var alltså gratis grismat och gav god förtjänst, eftersom de intebehövde köpa havre till grisarna.

Här fanns 2 väderkvarnar på Ulseröd förr. Ägaren till den ena hade 2 söner, som for till Amerika. Den ene, Karl Hansson, vände åter med mycket pengar (folk sa, att han grävt guld) och amerikanska framstegsidéen: väderkvarn var alltför uråldrigt, här skulle byggas nytt. Så byggde han omkr. 1910 nya kvarnen och bostaden i amerikansk stil och hade ånglokomotiv som drivkraft. Han hade djärva planer att dra till sig säd att mala från Bokenäslandet, ordnade med båtar och frakter över Gullmarn till lastbryggan vid Finsbo och hästtransport upp till kvarnen. Han var en föregångsman i bygden, och det var till stor del hans förtjänst, att elektriciteten kom till Lyse socken redan på 1910-talet. Men många hade inte råd att installera elektriskt då, eller också var de rädda för det nya.

Lyseslätten har sedan generationer tillbaka levt bättre än övriga Lyse, haft stabila bönder, likaså Torgestad, Flat och kyrkegrannlaget.

Sjön och fisket har mest varit tidsfördriv för bönderna där, endast småställena har haft ekonomiskt utbyte av fisket. Bönderna i Lyse har haft fördelen av närheten till stan, där de kunde sälja direkt till konsumenterna. Hade ju också frihet sälja matvaror på torget, t.o.m. slaktprodukter och mjölk.

Då stenindustrien startades, var det i första hand de som ägde granitbergen som blev mer välbärgade. De fick ju en del gratis utan arbete - arrende, berglega och köpeskillning. Vålmågan kom nog mycket långsamt, somliga hade ju skulder att betala. Själva fick vi aldrig råd att köpa slättermaskin (en granne gjorde slättern för oss mot arbetsbyte, säden tog vi av med lie). Omkr. 1927 köpte vi ett begagnat tröskverk med hästvandring, kombinerat så att det också kunde dras för hand. Först omkr. 1931 hade vi det ekonomiskt så ordnat, att vi drog in elektrisk ström.

Redan då jag var 10-11 år började jag som drängpojke hos en farbror. Ett par år i senare tonåren högg jag smågatsten. Min far var småbrukare och stenkörare, men det fanns hantverkartradition i släkten, snickare och byggmästare, och min lust var att arbeta med trä. Så började jag i en liten snickerifirma i Lysekil. Firman gjorde konkurs, och jag passade på att köpa en massa virke och ämnen de hade i lager. Inredde ett av gårdens uthus till snickarbod och satte igång egen rörelse - köpte en kombinationssnickerimaskin för 2000 kr och började med att göra stolar för vårt eget föräldrahem. Så kom grannar och ville ha stolar, så tog det fart undan för undan, fönsterbågar, skåp, nattduksbord, sängar. Folk började bli moderna även på landet, slängde ut gamla möbler och beställde nytt. Så kom radion i den vevan, och många skulle ha radiobord. Sekretär kom på modet igen, och det gav mig massor av beställningar. Jag sålde ju billigare än möbelhandlarna, och folk hade inte så mycket pengar, därför köpte de där de fick billigast.

Jag tog t.ex. 100 kr för en sekretär som hos möbelhandlare kostade nära det dubbla. Hann inte med allt vad folk ville ha, och jag kom i besvärlig situation ibland, då far ville ha min hjälp i jordbruket.

Åtog mig små entreprenader i husbyggnad, särskilt på 1930-talet, då folk blev allergiska mot de stora ugnarna i köken och kaminerna i rummen och rev ut dem, moderniserade med ny inredning. En ny tid, man ville ha snyggt inomhus. Gamla tapeter och väggklining av lera och hackelse revs bort, i stället kom kryssfaner och träfiberplattor.

Jag har praktiskt taget alltid arbetat ensam och självständigt. I snickarlära har jag inte gått annat än den tid jag arbetade på firman i Lysekil.

Har nästan uteslutande tillverkat möbler, även klockfodral. Inte byggt någon båt, inga vagnar men ett par panelslädar som var mode en tid. Mycket lite arbete med jordbruksredskap, någon liten reparation av t.ex. tröskverk och skördemaskiner - och bygdens jordbrukare har varit belåtna med att snabbt ha fått reparerat på mycket nära håll.

Jag har arbetat för socknens folk och för Lysekilsbor - inte för egentligt fattigfolk utan för de medelmåttigt välbärgade. För "fina" Lysekilare har jag haft mycket arbete med restaurering och komplettering av stilmöbler.

Möbelvirke: mycket har jag köpt av bönder i socknen, ett och annat stort lövträd, ek och alm och masurbjörk, som de låtit såga upp på Broberg. Tog också virke som delbetalning för arbetet. Fanér har jag givetvis köpt från träförädlingsfabriker.

Det var ett led i självhushållningen, att inte behöva köpa färdigt utan förädla egna produkter och då helst inom bygden, och jag anser, att bygdesnickare haft stor betydelse ända in i våra dagar.

Åtskilliga verktyg har jag gjort själv, utom metalldelarna förstås: snickarsågarna (kapsåg, sinksåg, rundsåg; småningom ersattes dessa sågar av bandsåg och klinga), hyvlarna (rubank och små handhyvlar samt profilhyvlar; ersattes senare av maskinhyvlar och fräs), en stor uppsättning tvingar av trä (nu har jag köpta järntvingar) likaså ritsmått och diverse skaft.

Nu: nästan inget arbete med möbler - folk har bråttom, inte tid att vänta på beställda saker - men fullt upp att göra med reparationer och sommarstugebyggen.